

Kycklingfabrikerna

– Tre års granskning av Sveriges
största kycklingslakterier

Innehåll

Inledning	3
Angelägna politiska åtgärder	4
Angelägna åtgärder för företag – ECC	4
Slakterikartläggningen	6
Sammanställning	6
Kronfågel	8
Guldfågeln	11
Atria	14
Djurskyddsbristerna	17
Fotskador	17
Trånga transportburar	18
Kläm- och sårskador	19
Hunger och törst	20
Hög dödlighet	21
Levande skällning	22
Hög sekretessbeläggning	24
Mer om lagstiftningen	25
Slutsats	27
Referenser	29

Inledning

Varje år transporteras och slaktas fler än 100 miljoner kycklingar, bara i Sverige.¹ Kycklingarna är flest, och har det bevisligen också sämst. Tre år i rad har Djurens Rätt begärt ut samtliga kontrollrapporter från de fyra största kycklingslakterierna i Sverige. Sammanlagt har över 450 kontrollrapporter som rör djurskydd analyserats. Det som kommit fram är inte förenligt med ett hållbart samhälle. I den här rapporten presenterar vi vad vi lärt oss och vad vägen framåt måste vara.

Som svar på Djurens Rätts tidigare kartläggning av kycklingslakterier, och andra mediaskandaler, har bland annat Kronfågel, Atria och branschorganisationen Svensk Fågel infört nya satsningar på djurskydd som enligt dem ska ha gett effekt. Kronfågels tio-punktsprogram presenterades 2022, men handlade mer om miljöfrågor än djurskydd.² Djurens Rätt beskrev satsningen ”som att släcka en eldsvåda med en liten vattenkanna.” Samtidigt har Atria satsat på bättre stalldatorer, som främst mäter om foder – och därmed kostnader – slösas.³ Svensk Fågel hävdar att de genomfört stora utbildningsinsatser för att minska risken för skällning av levande djur och för att minska mängden ving- och klåmskador. Samtidigt beskriver de att rapporteringen av djurskyddsbrister visar att myndighetskontrollen fungerar, bland annat eftersom köttet från de drabbade djuren inte hamnar hos konsument.⁴ De har också infört ”djuromsorgsprogram” som snarare innebär ökad intern kontroll av att lagstiftningen följs⁵ – än förbättrad djuromsorg på riktigt.

Det ser inte bättre ut när vi tittar på nuvarande regerings djurskyddsarbete (2022–2026). Det har främst lett till satsningar på en utredning om konkurrenskraft.⁶ Flera av slutsatserna i utredningen är mycket problematiska ur djurskyddssynpunkt och tyder på en fortsatt industrialisering av köttproduktionen i stället för en behövlig nedmontering av djurfabriker. Djurens Rätt menar att trängseln i kycklingfabriker måste minska kraftigt, samtidigt som ett skifte från turbokycklingar till mer långsamväxande och hälsosamma raser behöver införas. Utredaren menar tvärt emot detta att det fortsatta arbetet med EU:s nya djurskyddslagstiftning bör understryka att svenska erfarenheter visar att det går att bibehålla ett tillräckligt djurskydd vid högre trängsel – om utrymmeskravet regleras genom exempelvis kontrollprogram.⁷

Utredarens slutsats delas inte av forskare inom djurvälstånd, där slutsatsen snarare är att både trängsel och tillväxt behöver åtgärdas i EU:s kycklingfabriker, inklusive i Sverige.⁸ Den här rapporten om Sveriges kycklingfabriker visar att det vore förödande för djurskyddet att fortsätta att föda upp kycklingar som idag – och att politiken, myndigheter och branschen snarast behöver lyssna på forskningsresultaten om djurvälstånd.

Det sista kapitlet i rapporten behandlar den ökande svårigheten att få inblick i de djurskyddsbrister som sker på slakterierna. Mellan 2022 och 2024 har myndigheterna ökat

sin sekretessbeläggning av kontrollrapporter med hänvisning till nya tolkningar av lagstiftningen. En minskad insyn är riskabelt för demokratin och Djurens Rätt har därför tagit fram förslag för att underlätta det viktiga granskande arbete som journalister och ideella organisationer genomför.

Angelägna politiska åtgärder

1. Förbjud avel av snabb tillväxt och främja avel av mer hälsosamma hybrider av kycklingar. Detta genom ett förtydligande i djurskyddslagstiftningen, likt vad som redan gjorts för rasen Belgian blue när det gäller nötdjur.
2. Sänk beläggningsgraden till 11 kilo per kvadratmeter till år 2030, med en övergångsperiod där 30 kilo per kvadratmeter blir en ny miniminivå från och med 2026.
3. Främja uppdateringen av en mer progressiv EU-lagstiftning för djurtransporter gällande transportburars utrymmen, individuell kontroll av lämplighet för transport och förkortad transporttid.
4. Sätt ett slutdatum för användandet av elbadsbedövning och främja förbättring av andra bedövningsmetoder, förslagsvis till år 2027.
5. Tydliggör lagstiftningen genom att ge undantag för sekretess gällande djurskyddsärenden som har konsumentintresse.

Angelägna åtgärder för företag – European Chicken Commitment

År 2026 ska våra leverantörer möta följande krav för 100 % av (färsk, frusen och processad) kyckling i leverantörskedjan:

1. All produktion ska vara förenlig med EU:s djurskyddslagstiftning och regelverk, oavsett kycklingens ursprungsland.
2. Implementera en maximal beläggningsgrad på 30 kg/m² eller mindre. Delslakt (s.k. "thinning") undanbeds att användas som metod. Om det ändå används får det endast ske en gång per flock.
3. Endast använda hybrider som uppvisar högre välfärd: antingen följande hybrider, Hubbard Redbro, Rustic Gold eller Ranger Classic (enbart inomhusbruk); Hubbard Norfolk Black, JA757, JACY57, 787, 957 eller 987, Rambler Ranger, Ranger Gold, eller raser som möter kriterierna för RSPCA Broiler Breed Welfare Assessment Protocol.
4. Möta dessa kriterier för stallklimat och inredning:
 - a. Minst 50 lux, inkluderat naturligt ljus.
 - b. Minst två meter av användbar sittpinneyta och två olika golvs substrat som är bra för fåglarnas pickbeteende, per 1000 fåglar.
 - c. Gällande luftkvalitet, minst det som rekommenderas av Annex 2.3 i EU Broiler directive (EU:s direktiv för Broilerkycklingar), oavsett beläggningsgrad.
 - d. Inte använda sig av burar eller flervåningssystem.
5. Införa kontrollerad gasbedövning (Controlled Atmosphere Stunning) med användning av inert gas (ädelgaser eller kvävgas) eller ett flerfasigt system, alternativt användning av en effektiv elbedövning utan att vända kycklingarna upp och ned vid medvetande.

6. Visa efterlevnad av ovanstående kriterier via tredjepartsgranskning och en årlig publik rapport om hur arbetet för måluppfyllelse framskrider.*
7. Minst 20 % av kycklingarna ska ha tillgång till passande utomhusvistelse med minst 1 m² per djur. Det ska aktivt arbetas för att kycklingarna ska kunna vara ute under större delen av året, när väderförhållandena så tillåter.**

* Kan exempelvis integreras i företagets hållbarhetsrapport eller årsredovisning.

** Detta är ett tilläggsriterium för ECC i länder med stark opinion för bättre djurvälstånd, bl.a. Sverige och Frankrike. Utan minst 20 % utevistelse räknas det inte som ett fullt commitment på dessa marknader.

Slakterikartläggningen

Djurens Rätt har tre år i rad begärt ut kontrollrapporter gällande djurskydd för kycklingar, från Livsmedelsverket och länsstyrelserna i de län där de fyra största kycklingslakterierna finns – Södermanland, Halland, Blekinge och Kalmar. Kontrollrapporterna har granskats av sakkunnig på Djurens Rätt och en beräkning har gjorts av andelen brister med hjälp av det antal kontrollrapporter som myndigheterna tagit fram under respektive år på de fyra företagen Kronfågel AB, Torsåsen Fågelprodukter AB (Guldfågeln), Atria Sverige AB (Lagerbergs och Lönneberga) och Guldfågeln AB. Det är enbart kontroller som är relaterade till djurskydd som har räknats med. Fler djurskyddskontroller på anläggningar andra än slakterier, i andra län, kan ha skett men inte noterats i den här kartläggningen.

Kontrollrapporterna kommer framför allt ifrån Livsmedelsverket som är ansvarig för offentlig djurskyddskontroll av levande djur inför, under och efter slakt. Resten av kontrollrapporterna kommer från de fyra länsstyrelser som har det övergripande ansvaret för kontroll av djurskydd på både gård, transport och slakteri i länen där slakterierna finns. Totalt har 471 kontrollrapporter analyserats.

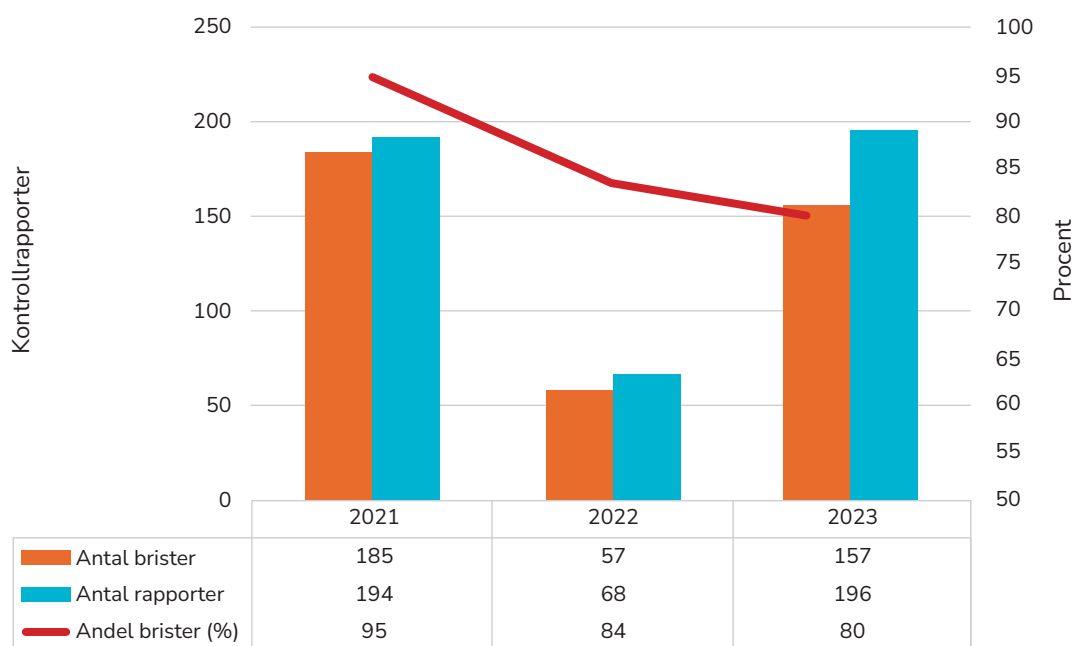
Sammanställning

Kartläggningen visar att turbokycklingar över hela landet har utsatts för lidande och av 471 kontrollrapporter som tagits fram under tre år har hela 399 (86 procent) visat på djurskyddsbrister. Djurskyddsbristerna är också återkommande år efter år vilket tyder på att kycklingindustrin systematiskt bryter mot djurskyddslagen och att det inte får några betydande konsekvenser.

I figur 1 visas antalet kontrollrapporter som granskats och andelen brister som upptäckts. Under 2021 var det högst andel brister. Det beror troligtvis på att Djurens Rätt inte fick ut några kontrollrapporter utan anmärkning från Livsmedelsverket, samtliga hade brister till skillnad från åren därefter. Under 2021 och 2023 skedde flest kontroller, vilket kan antas bero på att Kronfågels slakteri haft återkommande problem med bekräftad skållning respektive risk för skållning av levande kycklingar. Läs mer i avsnittet om Kronfågel. Under 2022 skrevs få kontrollrapporter i jämförelse med de andra åren.

Sedan 2021 har andelen djurskyddsbrister minskat, men det är från extremt höga nivåer. Till viss del kan minskningen bero på att fler kontrollrapporter skrivs av Livsmedelsverket vid extrainsatta djurskyddskontroller, där färre brister generellt hittas.

På grund av kraftig sekretessbeläggning går det inte att se vad Livsmedelsverkets officiella veterinärer har angett som specifik orsak till bristerna under 2023. Utifrån den information som var tillgänglig har bristerna av Djurens Rätt kategoriserats som slakt- eller transportrelaterade.

Figur 1. Diagram över antalet kontrollrapporter som granskats och andelen brister som upptäckts mellan år 2021 och 2023. Medelvärden var 133 brister, 153 kontrollrapporter och 86 % brister per år.

Utöver det oundvikliga lidandet som uppfödning, transport och slakt medför, har minst 450 000 kycklingar utsatts för lidande som kan klassas som brottsligt och därför rapporterats sedan 2021. Men mörkertalet är troligtvis stort. De djurskyddsbrister som upptäckts rör antingen det som hänt tidigare under kycklingens liv – men kontrolleras först efter kycklingarnas död – eller under transport eller på slakteriet. Läs mer om hur djurskyddsbristerna påverkar kycklingarna i nästa kapitel av rapporten.

Brister som rör uppfödning:

- Fotskador
- Hög dödlighet

Brister som rör transport till slakteriet:

- Kläm- och sårskador
- Trånga transportburar
- Hunger och törst
- Hög dödlighet

Brister som rör slakteriet:

- Hunger och törst
- Levande skällning

Kronfågel

Sveriges största slakteri, räknat i antal slaktade djur per år, är Kronfågel AB som ligger i Valla, Södermanlands län. Ungefär 55 miljoner kycklingar transporteras till och slaktas på Kronfågels slakteri varje år.⁹ Det motsvarar ungefär två kycklingar per sekund, om slakt skulle pågå dygnet runt.

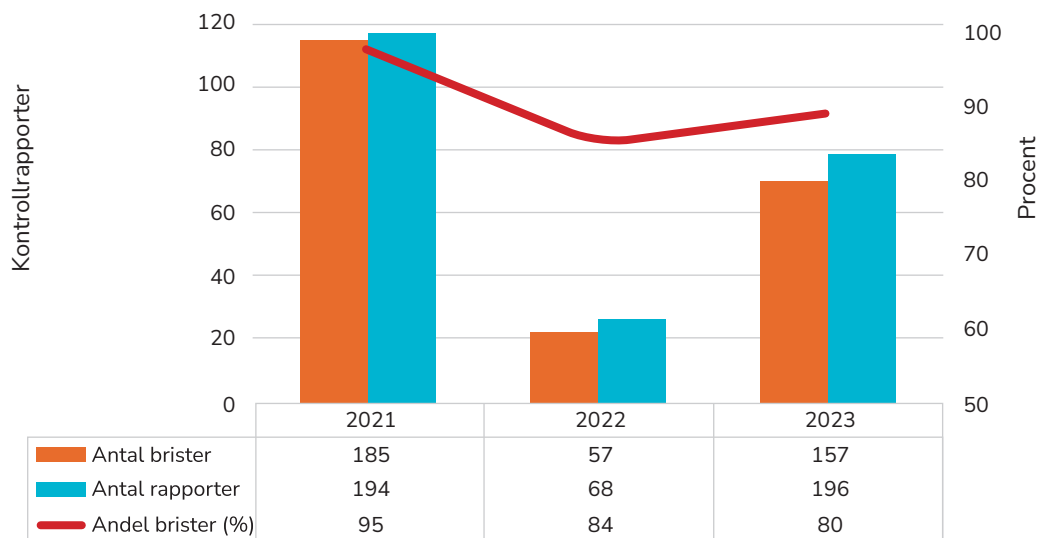
Storskaligheten gör att Kronfågels slakteri, år efter år, också har många djurskyddsbrister. Anledningen till de många bristerna verkar bero på fel i bedövningsrutinerna, vilket under både 2021 och 2023 orsakade extrakontroller som också ofta ledde till att brister upptäcktes. Samtliga år har Kronfågel varit det slakteri i kartläggningen som höjt snittet för andelen djurskyddsbrister över lag. Lägst andel brister uppnåddes 2022, med 85 procent brister. Se figur 2.

De brister som påverkat flest individer har rört transportdödlighet och problem med bedövningen. Uppskattningsvis har 45 000 kycklingar utsatts för sådant lidande att det kan klassas som brottsligt under de tre åren kartläggningen gjorts. Flest individer drabbades under 2022, då fler kycklingar drabbats av transportdödlighet och frätskador än under de andra åren.

Slakteriet i Valla hanterar enbart turbokycklingar och använder sig av koldioxidbedövning direkt i transportlådorna. Kronfågel AB skriver själva på sin hemsida: *“Kycklingarna är hjärtat i Kronfågels verksamhet. Vår utgångspunkt är att alla kycklingar ska må bra, från kläckning till slakt.”*

Bilden är tagen vid en annan plats vid ett annat tillfälle.
Foto: Djurens Rätt.

Figur 2. Diagram över antalet kontrollrapporter som granskats och andelen brister som upptäckts mellan år 2021 och 2023, på Kronfågels slakteri i Valla. Medelvärden var 69 brister, 74 kontrollrapporter och 91 % brister per år.

BRISTER UNDER 2021

- Vid flera tillfällen hittades kycklingar utan att ha varit tillräckligt avlivade, med risk för att de skällats levande. Totalt över 200 individer.
- Nio kycklingar transporterades med huvudena klämda i transportburarna, med död som följd.
- Sju kycklingar upptäcktes med en vinge klämd i transporten.
- Vid åtta tillfällen rapporterades "onormalt" hög dödlighet i transporten fram till slakteriet. Tusentals kycklingar dog i förtid, av bland annat värmestress eller syrebrist, och otaliga tusentals led av den olämpliga temperaturen under transport.
- Vid ett tillfälle upptäckte Länsstyrelsen att det inte gick att övervaka bedövningsprocessen eftersom kameran vid kycklingarna var för smutsig. Vid samma tillfälle hölls kycklingarna som var kvar i transportlådorna i kraftig blåst på grund av närhet till fläktar.

"Enligt min bedömning hade alla slaktkycklingar stas i lever och lungor, gul vätska i hjärtsäck samt blek muskulatur. Diagnos: Kvävdes av syrebrist."

– Livsmedelsverket om Kronfågel AB, 18 juni 2021

BRISTER UNDER 2022

- Sex kycklingar transporterades med huvudena klämda i transportburen. En upptäcktes medan den fortfarande levde, men var så skadad att den behövde avlivas direkt.
- Fyra kycklingar upptäcktes med en vinge klämd i transporten.
- Vid sju tillfällen rapporterades "onormalt" hög dödlighet i transporten fram till slakteriet. Tusentals kycklingar dog i förtid, av bland annat värmestress eller syrebrist, och otaliga tusentals led av den olämpliga temperaturen under transport. Samtliga överlevande kycklingar var vid flera tillfällen blöta och frusna.
- Vid ett tillfälle hittades en kyckling med uppläkt hud in till muskulaturen.
- Vid två tillfällen hade nästan alla kycklingar som kontrollerats haft frätskador under fötterna.
- Vid ett tillfälle hade två kycklingar rymt från en trasig transportlåda och riskerade att bli överkörda på slakteriet.

"Vid obduktion av 10 st. självdöda slaktkycklingar hittades inga patologiska fynd som förklarar den förhöjda dödligheten. Enligt min bedömning har kycklingarna utsatts för ett onödigt lidande. Diagnos: Syrebrist."

– Livsmedelsverket om Kronfågel AB, 19 oktober 2022

BRISTER UNDER 2023

- Vid 13 tillfällen upptäcktes olika slaktbrister. Vid åtminstone fem av de tillfällena gällde det brister vid avlivning som kan indikera att kycklingar har riskerats att skållas levande.
- Vid 57 tillfällen upptäcktes brister vid transport då kycklingar har hittats klämda i transportburar, eller att "ovanligt många" kycklingar rapporterats döda eller sjuka i transportfordonet, vilket drabbat tusentals individer.

På grund av kraftig sekretess går det inte att se vad Livsmedelsverket angett som specifik orsak till bristerna under 2023.

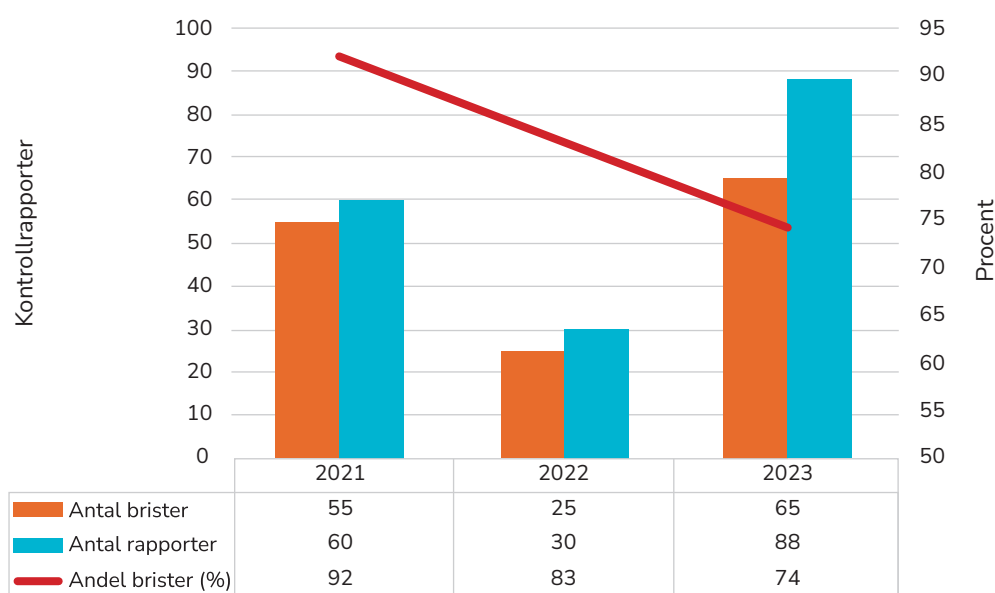
Guldfågeln

Efter Kronfågel är varumärket Guldfågeln näst störst på kycklingslakt i Sverige. Kartläggningen av Guldfågeln har under tre år i rad fokuserat på de två kycklingslakterierna på Öland och i Falkenberg, som ägs av Guldfågeln AB och Torsåsen Fågelprodukter AB. Runt 40 miljoner kycklingar transporteras till och slaktas på dessa två slakterier varje år.

Varje år har allvarliga brister upptäckts på slakterierna, men andelen brister har minskat från den höga nivån 92 procent under 2021 till 74 procent år 2023. Se figur 3. De vanligaste bristerna verkar ha varit transportrelaterade, där vingar eller huvuden klämts i transportburarna. Men när det gäller antal kycklingar har de mest omfattande bristerna gällt frätskador under fötterna, vilket är relaterat till uppfödningssmiljön och är vanligt hos turbokycklingar. Uppskattningsvis har 230 000 kycklingar utsatts för sådant lidande att det kan klassas som brottsligt under de tre åren kartläggningen gjorts. Flest individer drabbades under 2022, då fler kycklingar drabbades av hög transportdödlighet och frätskador än under de andra åren.

Guldfågelnslakterier hanterar i första hand turbokycklingar och använder sig av elbadsbedövning. Bedövningsmetoden har länge varit starkt kritiserad av forskarkåren, då den riskerar att kycklingarna utsätts för stötar innan de blir medvetslösa och att bedövningen inte fungerar. Läs mer om det i avsnittet Levande skällning. Guldfågeln skriver själva på sin hemsida: *“Under kycklingarnas uppväxt sätts deras välmående i främsta rummet i hela vår värdekedja.”*

Under 2023 informerade Torsåsen Fågelprodukter Länsstyrelsen i Halland om att de ska bygga om sin anläggning till gasbedövning till 2026. Kontrollen visade dock flera djurskyddsbrister, som sekretessbelagts.¹⁰ Vad det inneburit för ombyggnationen är i skrivande stund oklart.

Figur 3. Diagram över antalet kontrollrapporter som granskats och andelen brister som upptäckts mellan år 2021 och 2023, sammanställt för de två Guldfågeln-slakterierna på Öland och i Falkenberg. Medelvärden var 48 brister, 59 kontrollrapporter och 83 % brister per år.

BRISTER UNDER 2021

- 27 kycklingar upptäcktes med en vinge klämd i transportburarna.
- Sex kycklingar transporterades med huvudena klämda i transportburarna. En levde fortfarande vid upptäckt.
- Vid fem tillfällen upptäcktes att nästan alla kycklingar som kontrollerades hade frätskador under fötterna. Totalt verkar ungefär 100 000 individer ha varit drabbade.
- Vid ett tillfälle upptäcktes 1 654 kycklingar med gödselbränna vilket är frätskador på kroppen.
- Vid tre tillfällen hittades skinnflådda kycklingar, med skador in mot musklerna. Två av kycklingarna levde när de hittades.
- Vid 15 tillfällen var dödligheten efter transport "onormalt" hög. Kycklingar konstaterades ha frusit ihjäl, kvävts av syrebrist eller dött av värmestress. Det handlade totalt om ungefär 3 000 individer som dött innan slakt i samband med transporten, och otaliga tusentals som också led av den olämpliga temperaturen under transport.
- Vid ett tillfälle gick en transportbur sönder och fem kycklingar föll mot sin död. Fyra kycklingar avled omedelbart och en skadades allvarligt innan sin död.
- Vid ett tillfälle satt 30 kycklingar för trångt i sina transportlådor, så kallad överbeläggning.

"Vid levandedjurbesiktning av fåglar från den 2021-02-12 upptäcktes av officiell veterinär en fågel med skadad hud. Skadorna innebär att en del av huden avlägsnats från underliggande vävnad och muskulaturen blottats. När fågeln hittades var den vid liv."

– Livsmedelsverket om Guldfågeln AB, 12 februari 2021

Bilden är tagen vid en annan plats vid ett annat tillfälle.
Foto: Shutterstock.

BRISTER UNDER 2022

- Tre kycklingar upptäcktes med en vinge klämd i transportburarna.
- Två kycklingar transporterades med huvudena klämda i transportburarna, och dog på grund av det.
- Vid nio tillfällen upptäcktes att nästan alla kycklingar som kontrollerades hade frätskador under fötterna, fotskador. Totalt lär minst 100 000 individer ha varit drabbade.
- Vid fyra tillfällen hittades skinnflådda kycklingar, med skador in mot musklerna och i ett fall så allvarligt att tarmarna hängde ut. Samtliga fyra kycklingar levde när de hittades.
- Vid sex tillfällen var dödligheten efter transport "onormalt" hög. Kycklingarna konstaterades ha frusit ihjäl eller dött av värmestress. Det handlade totalt om otaliga tusentals som också led av den olämpliga temperaturen under transporttiden, men överlevde fram till slakt.
- Vid ett tillfälle dog kycklingar i transporten av hjärtsäcks- eller bukhinneinflammation och många av dem som överlevt "kasserades" efter slakt. Transportören hade fått information innan om att kycklingarna var sjuka, men genomförde transporten ändå.

"Vid slakt av fåglar från den 16 november 2022 observerades av officiell veterinär en hög andel fotskador i flockarna. [...] Fotskador ger upphov till smärta hos drabbade djur, vilket är ett djurskyddsproblem."

– Livsmedelsverket om Guldfågeln AB, 16 november 2022

BRISTER UNDER 2023

- Vid minst tre tillfällen upptäcktes "onormalt många" kycklingar med frätskador under fötterna, vilket indikerar att tiotusentals kycklingar har lidit.
- Vid 34 tillfällen hittades transportbrister där kycklingar varit klämda i transportburar, eller att "ovanligt många" kycklingar har hittats döda eller sjuka i transportfordonet. Vid minst sju av dessa tillfällen var dödligheten i samband med transport "onormal", vilket drabbade tusentals individer.
- Vid ett tillfälle var transportfordonet överbelagt med för många kycklingar.
- Vid 20 tillfällen upptäcktes brister på slakteriet. Bland annat drabbades kycklingar av ett driftstopp och fick därmed inget foder under längre tid än vad som är lagligt och normalt. Vid ett annat tillfälle hittades en levande kyckling bland avfall och döda kycklingar. Personalen hade vid flera tillfällen missat skadade kycklingar under sina kontroller och minst en kyckling misstänktes ha skällats levande.

På grund av kraftig sekretess går det inte att se vad Livsmedelsverket angett som specifik orsak till bristerna under 2023.

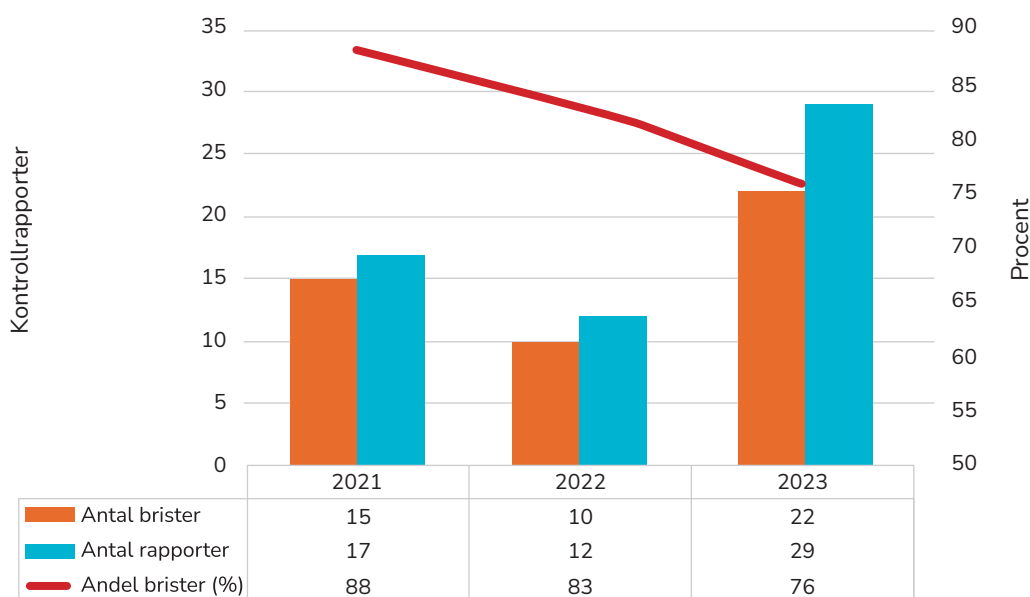
Atria

Kycklingslakteriet i Sölvesborg, som ägs av Atria Sverige AB, slaktar kycklingar för försäljning under varumärkena Lagerbergs och Lönneberga. Upp emot 20 miljoner kycklingar transporteras till och slaktas på slakteriet varje år.

Varje år har allvarliga brister upptäckts på slakteriet, men andelen brister har minskat något från den höga nivån 88 procent under 2021 till 76 procent år 2023. Se figur 4. De vanligaste bristerna verkar ha varit transportrelaterade, där vingar eller huvuden klämts i transportburarna. Men när det gäller antal kycklingar har de mest omfattande bristerna gällt frätskador under fötterna, vilket är relaterat till uppfödningssmiljön och är vanligt hos turbokycklingar.

Uppskattningsvis har 127 000 kycklingar utsatts för sådant lidande att det kan klassas som brottsligt under de tre åren kartläggningen gjorts. Flest individer drabbades under 2023, då fler kycklingar drabbades av hög transportdödlighet och frätskador än under de andra åren.

Atrias slakteri hanterar enbart turbokycklingar och använder sig av elbadsbedövning. Varje år har minst en kyckling utsatts för bristande bedövning på slakteriet. Läs mer om riskerna och lidandet det innebär i avsnittet Levande skällning. Atria Sverige AB skriver själva på sin hemsida: "Vi fokuserar på god djuromsorg."

Figur 4. Diagram över antalet kontrollrapporter som granskats och andelen brister som upptäckts mellan år 2021 och 2023, sammanställt för slakteriet som ägs av Atria Sverige AB. Medelvärden var 16 brister, 19 kontrollrapporter och 82 % brister per år.

BRISTER UNDER 2021

- Totalt fyra kycklingar hade transporterats med huvudena klämda i transportburarna. En levde fortfarande vid upptäckt.
- Vid sju tillfällen upptäcktes totalt åtta kycklingar med en vinge klämd i transportburarna.
- Vid två tillfällen hade nästan alla kycklingar som kontrollerats frätskador under fötterna. Totalt ungefär 50 000 kycklingar.
- Vid ett tillfälle var kycklingarna blöta och nedkylda, och över 1000 individer hade dött i samband med transporten.
- Vid ett tillfälle hade två kycklingar hittats utan att ha varit tillräckligt avlivade, med risk för att ha varit skållade levande.

”Vid levandedjursbesiktning mitt på dagen 2021-04-19 iaktogs många blöta kycklingar. [...] När djuren förbereddes för bedövning påträffades 1 034 självdöda kycklingar av 7 552 levererade kycklingar.”

– Livsmedelsverket om Atria Sverige AB, 19 april 2021

BRISTER UNDER 2022

- Vid fem tillfällen upptäcktes totalt sex levande kycklingar med en vinge klämd i transportburarna.
- Vid två tillfällen hade nästan alla kycklingar som kontrollerats frätskador under fötterna. Totalt ungefär 40 000 kycklingar.
- Vid ett tillfälle var kycklingarna blöta och nedkylda, och över 500 individer hade dött i samband med transporten. Vid ett annat tillfälle hittades ”onormalt många” kycklingar döda i transporten och obduktion visade syrebrist och inre blödningar.
- Vid ett tillfälle hade en kyckling hittats ostucken, skållad levande.

”Officiell veterinär upptäckt en ostucken och därmed icke avblodad fågel på slakteriet. Fågeln upptäcktes i rensen den 2022-08-31.”

– Livsmedelsverket om Atria Sverige AB, 31 augusti 2022

BRISTER UNDER 2023

- Vid minst ett tillfälle hade “onormalt många” kycklingar frätskador under fötterna, vilket indikerar att tiotusentals kycklingar lidit.
- Vid minst två tillfällen hade “ovanligt många” kycklingar hittats döda i transportfordonet, vilket drabbade minst ett tusental individer.
- Vid 13 tillfällen hade kycklingar hittats klämda i transportburar, eller att “ovanligt många” kycklingar har hittats döda eller sjuka i transportfordonet, vilket hade drabbat tusentals individer.
- Vid sju tillfällen hade brister upptäckts på slakteriet och vid minst ett av de tillfällena har en kyckling hittats utan att vara korrekt avblodad, vilket innebär att den kan ha skållats levande.

På grund av kraftig sekretess går det inte att se vad Livsmedelsverket angett som specifik orsak till bristerna under 2023.

Bilden är tagen vid en annan plats vid ett annat tillfälle.
Foto: Shutterstock.

Djurskyddsbristerna

I det här kapitlet fördjupar vi oss i de vanligaste djurskyddsbristerna för kycklingar, som upptäcktes på svenska slakterier mellan 2021 och 2023. Bristerna rör både problem som skett innan och under slakt. Det finns ett gediget vetenskapligt underlag om att djuren utsatts för lidande, och Djurens Rätt ger förslag på viktiga politiska åtgärder.

Fotskador

Fotpoäng, trampdynedermatit, dålig fothälsa eller frätskador under fötterna. Kärt barn har många namn, eller som i det här fallet – vanlig brist har många namn. I Djurens Rätts kartläggning har den brist som påverkat flest individer på Guldfågeln och Atrias slakterier varit just fotskador. Det har förekommit fall där nästan alla kycklingar haft fotskador, vilket indikerar stort lidande under hela kycklingens liv – under uppfödning, transport och slakt.

Fotskador är en välkänd utmaning för kycklingindustrin. Skadorna innebär hudirritation eller sår under kycklingarnas fötter, som orsakar smärta och hältor. Det är en tydlig indikation på att det förekommit problem som lett till att kycklingarna har blivit stillasittande i avföring och fuktigt strö i produktionshallen.¹¹ Snabb tillväxt kan orsaka mer stillasittande beteenden. Därför är turbokycklingar ofta mer drabbade av fotskador än mer hälsosamma och långsamväxande kycklinghybrider.¹²

I Sverige är majoriteten av kycklingarna turbokycklingar och de trängs vanligen med upp till 25 kycklingar per kvadratmeter. Det motsvarar högst 36 kilo kycklingar per kvadratmeter. Kontrollen av fotskador sker enbart på döda kycklingar på slakteriet, och på ett urval av 100 kycklingar per uppfödningsslag.¹³ Det innebär att enbart en bråkdel (ungefär 0,3 procent) av alla kycklingar kontrolleras, och att ett antagande görs om hur utbredd problemet varit. Det innebär att många skador förblir oupptäckta och att ingen kyckling får vård. Varje år transporteras därmed hundratusentals kycklingar, eller till och med miljontals, med sår under sina fötter. Det går egentligen emot svensk djurskyddslagstiftning om att inga sjuka eller skadade djur ska transporteras.¹⁴

Myndigheterna, via branschorganisationen Svensk Fågel, använder fotskador som en indikator för att kunna tillåta högsta möjliga trängsel (36 kilo kycklingar per kvadratmeter) om problematiken är under kontroll, och sänker beläggningsgraden något om stora missförhållanden upptäcks. De senaste 15 åren har det skett en minskning av fotskador i Sverige, men problemet är fortfarande utbredd. År 2019 hade ungefär 11 procent av kontrollerade kycklingar fotskador i den svenska kycklingindustrin, vilket kan översättas till ungefär 11 miljoner kycklingar av de 100 miljoner som slaktades. Sedan dess har skadorna legat stabilt på 5–10 procent.¹⁵

Den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) har gått igenom tillgänglig forskning fram till 2023 och kommit fram till att belägningsgraden, det vill säga trängseln, behöver sänkas till maximalt 11 kilo per kvadratmeter och att mer aktiva och hälsosammare raser behöver användas i stället för turbokycklingar. Detta för att eliminera risken för fotskador och förbättra kycklingarnas välfärd.

FÖRSLAG PÅ LÖSNINGAR

1. Sänk belägningsgraden till 11 kilo per kvadratmeter till år 2030, med en övergångsperiod där 30 kilo per kvadratmeter blir en ny miniminivå från och med år 2026.
2. Förbjud avel för snabb tillväxt och främja avel av mer hälsosamma hybrider av kycklingar.

Trånga transportburar

Lastningen av kycklingar för transport till slakteriet sker genom att stressade människor lyfter kycklingarna upp och ned i benen, eller att stora maskiner "sopar upp" kycklingarna på rullande band som leder ned till transportburar.¹⁷ Vanligast i Sverige är maskinell lastning. Transportburarna är gjorda av plast – speciellt tillverkade för att kunna staplas på varandra och vara lättrenjorda. Det finns inga specifika transportburar gjorda för svenska förhållanden, utan de ser ungefär likadana ut i stora delar av världen. Golvet är vanligtvis plastgaller, för att avföring inte ska ansamlas hos kycklingarna.¹⁸

Turbokycklingar som nått slaktvikt på två kilo får transporteras på **320 kvadratcentimeter utrymme per individ**.¹⁹ Det är ungefär ett halvt A4-ark. Se röd streckad linje. På den ytan kan de inte röra sig eller sträcka på sig – och om de skulle försöka riskerar de att skada sig. Samma mått gäller i hela EU.² Enligt Jordbruksverkets föreskrifter ska höjden vara anpassad till djurslag, men enbart så att kycklingarna ska kunna sitta och ligga ned. Det innebär att kycklingarna normalt inte har möjlighet att ställa sig upp i transportburarna. Tiden för transport och lastning får uppgå till maximalt 12 timmar om transporten sker på natten.²¹

Trots att lagstiftningen redan är så begränsande för kycklingarnas komfort, sker det åtminstone någon gång per år att kycklingar trängts ihop fler än vad som är tillåtet i transportburen. Det kallas överbeläggning vid djurskyddskontroll och innebär att kycklingarna inte kan lägga sig ned. De hålls uppe av varandras kroppar och burens väggar.

I ett förslag på ny transportlagstiftning föreslår EU-kommissionen en ökning till 460 kvadratcentimeter per individ för kycklingar som väger två kilo.²² Där förtydligas även

kravet på att kycklingar ska kunna sitta upp normalt utan att slå i sin huvudkam eller sitt huvud. Det är i linje med EFSA:s rekommendationer från 2022.²³ Djurens Rätt menar att det är av stor vikt att EU-lagstiftningen uppdateras och att Sverige påbörjar omställningen snarast möjligt.

FÖRSLAG PÅ LÖSNINGAR

1. Uppdatera nationell transportlagstiftning för att snarast uppnå miniminivån i EU-kommissionens förslag.
2. Främja uppdateringen till en mer progressiv EU-lagstiftning för djurskydd vid transporter av djur.

Kläm- och sårskador

När kycklingarna lastas in i transportburarna och lådorna stängs igen, finns alltid en risk att kycklingars fjäderklädda hud, vingar eller huvuden kläms. Om det inte upptäcks av en människa kan det innebära att kycklingarna sitter fast under hela transporttiden, upp till 12 timmar,²⁴ om de inte hinner dö på vägen. När huvuden kläms kvävs kycklingarna ofta sakta till döds. Vid tre olika tillfällen har ändå enstaka individer hittats levande med huvudena klämda när transportbilen anlät till svenska slakterier sedan 2021. De kycklingarna har varit så medtagna och skadade att de avlivats innan slakt.

När vingarna kläms riskerar kycklingarna att få frakturer eller annan smärta orsakad av skador på hud, samt stressas av att sitta fast. De kycklingarna överlever oftast hela transporttiden, om de inte dör av annan orsak, och avlivas vanligen vid upptäckt innan slakt.

Vid flera tillfällen har dessutom sårskador där huden fläkts upp rapporterats i Djurens Rätts kartläggning. I ett fall var det så illa att kycklingen haft tarmarna hängande utanför kroppen. Den kycklingen levde fortfarande efter att ha utsatts för skadan och den stress som transport innebär.

Kläm- och sårskador på enskilda individer är den vanligaste bristen i antal kontrollrapporter som Djurens Rätt fått ut under de år kartläggningen gjorts. Klämningar sker ofta och på alla de stora kycklingfabrikerna, men det drabbar förhållandevis få individer i jämförelse med fotskador och hög dödlighet. Det finns inga tendenser på att problemet blivit åtgärdat genom de kontroller och utbildningsprogram som Svensk Fågel hävdar att de genomfört. De hävdar att transportburarna inte är optimala för ändamålet att transportera kycklingar i stor skala till slakt, men har inte heller påbörjat en ändring i burarnas utformning.²⁵

Djurens Rätt anser att det alltid måste finnas tid för kontroll innan transport påbörjas och att det är under all kritik att djur far illa på det här sättet. Kontroll innan transport ska egentligen redan ske för att vara förenligt med djurskyddslagstiftningen, eftersom inga sjuka eller skadade djur får transporteras och måste upptäckas innan transport startar.²⁶

Enligt EFSA är de viktigaste sätten att förebygga skadorna ökad människonärvaro, anpassad hastighet för lastning, samt att se till att transportburarna är tillräckligt stora.²⁷ Lösningarna är därmed delvis desamma som för att åtgärda trånga transportburar.

FÖRSLAG PÅ LÖSNINGAR

1. Kräv kontroll på individnivå vid lastning av kycklingar och därmed långsammare lastningstempo.
2. Uppdatera nationell transportlagstiftning för att snarast uppnå miniminivån i EU-kommissionens förslag.
3. Främja uppdateringen till en mer progressiv EU-lagstiftning för djurskydd vid transporter.

Hunger och törst

Ingen kyckling får mat eller vatten under transporttiden, och vanligen tas maten från dem upp till 12 timmar innan slakt påbörjas.²⁸ Det bör sättas i relation till att turbokycklingar vid sex veckors ålder gärna äter minst två gånger i timmen, om de kan.²⁹ De missar därmed ett 20-tal ät-tillfällen under långa transporttider.

Anledningen till att kycklingarna tvingas vara utan foder så länge är främst praktiska skäl. Lastning av kycklingarna med maskin kan enbart ske om vatten- och fodertrågen flyttas undan. Att kycklingarna inte ges mat beror också på livsmedelshygien, då tarmbakterier som campylobakter lättare spillas ut på köttet om det finns avföring i tarmsystemet hos de döda kycklingarna.³⁰ Det kan finnas en liten välfärdsfördel för kycklingarna om det innebär att de slipper få avföring på sig under transport – då transportburarna staplas ovanpå varandra och har genomsläppligt gallergolvy.³¹ Men det skulle mer lämpligt kunna åtgärdas med bättre transportburar, än med nuvarande hunger och törst.

Enligt en vetenskaplig sammanställning av forskningsläget börjar antagligen kycklingar att uppleva uttorkning och törst redan efter sex timmar. Vid ogynnsamma klimatförhållanden kan kombinationen av törst och värme kraftigt öka dödligheten under transport.³² Alla överlevande kycklingar är därmed med stor sannolikhet både törstiga och hungriga när de kommer fram till slakteriet och dödas, om de inte transporterats kortare tid än sex timmar.³³

Systemet är dessutom mycket skört. Om det blir förseningar på grund av trafikolyckor, köer eller störningar i slaktprocessen – driftstopp – är det mycket troligt att kycklingarna blir utan foder och vatten i fler timmar än den redan långa tillåtna perioden på 12 timmar. Det hände exempelvis under 2023 på Torsåsens Fågelproduktors slakteri (Guldfågeln, s. 13). Vid varje sådant tillfälle är det tusentals individer som drabbas av utökad hunger och törst. För att lösa problemet slaktas de kycklingarna först, då det i dag inte finns någon möjlighet att ge dem foder eller vatten på slakteriet.

FÖRSLAG PÅ LÖSNINGAR

1. Sänk maxgränsen för transporttid vid transport av fåglar till fyra timmar.
1. Förbjud möjligheten att ta bort foder och vatten mer än någon timme innan lastning för transport.
1. Inför krav på slakterierna att kunna ge kycklingarna vatten och foder vid behov.

Hög dödlighet

Omkring 150 000 turbokycklingar dör i samband med transport i Sverige varje år, vilket är mer än något annat djurslag.³⁴ Turbokycklingar har betydligt högre risk att dö på både uppfödningens anläggningen och under transport, än mer hälsosamma kycklingtyper. Både på grund av att de oftare blir sjuka och för att de är mer stresskänsliga.³⁵ En annan faktor som ökar dödligheten är att det är tillåtet att transportera kycklingar under längre tid än andra djurslag utan mat och vatten, i transportburar som är så trånga att de inte kan stå upp. Det stora antalet fåglar utsöndrar fukt och värme, som leder till en mycket kvav och varm miljö som blir som värst under sommaren. Är det kallt ute händer det i stället att de fryser ihjäl. Många dör också av skador som de ådragit sig under lastningen eller på transporten. Enligt myndigheten EFSA behövs mekanisk ventilation i transportfordonet, och en transporttid på max fyra timmar för att minska risken för dödsfall.^{36,37}

När det gäller andra djurslag ska varje djurindivids hälsa kontrolleras för att se om de kan klara av en transport – innan transporttillfället. Men storskaligheten i kycklingindustrin har gjort att det inte ses som praktiskt möjligt. Dödsfallen rapporteras inte heller på individnivå utan som en procentuell avvikelse. I dag accepterar myndigheterna dödlighet där upp till en procent av kycklingarna dött i samband med transport innan ankomst till slakteriet,³⁸ trots att det kan handla om hundratals kycklingar per transporttillfälle och hundratusentals per år. De dödsfall som rapporterats om i Djurens Rätts kartläggning är därmed bara det som ses som "onormalt hög" andel dödsfall. I Tyskland och Nederländerna rapporteras dödligheten som hög om den är över 0,5 procent. EFSA anser att rapporteringsgränsen bör sänkas till 0,1 procent i hela EU.³⁹ Att sänka gränsen vore ett första steg för att börja se kycklingar som individer, även om det kan öka andelen brister om inte riskfaktorerna för hög dödlighet åtgärdas samtidigt.

De kycklingar som inte dött i samband med transporten kan också ha stora skador eller sjukdom som upptäckts efter att de slaktas. Deras kroppar "kasseras" då på slakteriet. Enligt en norsk studie var "kassering" av kycklingar mycket vanligare innan de bytte till en hälsosammare hybrid. Detta då turbokycklingar av hybriden Ross 308 oftare hade tecken på ascites – en smärtsam sjukdom som leder till vätska i bukhålan – och andra skador på musklerna. Sådana skador klassas som oaptitligt eller riskabelt att äta för människor, och rensas därför bort av Livsmedelsverkets inspektörer.⁴⁰

Varje år slängs fler än tre miljoner kycklingkroppar på svenska slakterier, vilket är fler än det totala antalet grisar som slaktas per år i Sverige.⁴¹

Problemet med hög dödlighet är allvarligt och komplext, men det finns åtgärder som gör stor skillnad. Det leder också till minskat slöseri med foder och liv när kycklingar faktiskt överlever till att bli det som de föddes upp för, och inte slängs på grund av fel tidpunkt för sin död, sjukdom eller skador.

FÖRSLAG PÅ LÖSNINGAR

1. Förbjud avel för snabb tillväxt och främja avel av mer hälsosamma hybrider av kycklingar.
2. Sänk maxgränsen för transporttid vid transport av fåglar till fyra timmar.
3. Sänk rapporteringsgränsen till 0,1 procent dödsfall vid ankomst till slakteri.

Levande skällning

Det djurskyddsproblem på kycklingslakterierna som resulterat i flest mediarubriker de senaste åren har troligtvis varit levande skällning.^{42,43,44} På samtliga granskade slakterier har kycklingar upptäckts där halsen inte skurits upp på korrekt sätt för avblodning. Kycklingarna har då upptäckts efter skällning vilket innebär att de troligtvis var levande innan de fördes vidare i slaktprocessen – och eventuellt bristfälligt bedövade. Att avblodas vid medvetande eller skällas levande orsakar stress, rädsla och smärta hos kycklingar.⁴⁵

I Sverige och EU sker bedövning normalt med elektrifierat vattenbad där kycklingarna hängs upp och ned vid medvetande i benklykor, eller med koldioxidbedövning i transportlådorna. Efter bedövning ska avblodning ske för att säkerställa kycklingarnas död. Det sker normalt på löpande band med roterande knivblad som skär upp kycklingarnas halsar, innan skällning sker i hett vatten.⁴⁶

Ett tidigare kontrollprojekt om djurskydd vid slakt i Sverige visade enbart problem med skällning vid elbadsbedövning och inte om gasbedövning använts som metod. Ungefär 150 kycklingar fick bristande bedövning av det sammanlagda antalet bedövningstillfällen

som kontrollerades år 2010.⁴⁷ Men även vid gasbedövning finns det en risk att kycklingar skållas levande, som varit fallet på Kronfågels slakteri vid flera tillfällen de senaste åren. Skillnaden är att kycklingarna haft bättre bedövning och kan ha varit medvetslösa vid skållning eftersom bedövningsmetoden håller i längre tid än elbedövning. Samtidigt är slakttakten så hög på slakterier med koldioxidbedövning, flera kycklingar hanteras varje sekund,⁴⁸ att det blir svårt att kontrollera varje individ.

För att minska risken för skållning när kycklingarna är medvetna eller lever, behöver bedövning ske på ett korrekt sätt, genom individuell hantering eller genom gasbedövning med individuell övervakning och med successiv ökning av gaskoncentrationen. Alla de åtgärderna har potential att minska kycklingarnas stress och lidande i dödsögonblicket,⁴⁹ även om döden i sig är något som alltid kommer innebära en viss stress och lidande. Det är åtminstone av stor vikt att varje individs död kontrolleras innan de skållas.⁵⁰

FÖRSLAG PÅ LÖSNINGAR

1. Sätt slutdatum för användandet av elbadsbedövning och främja förbättring av andra bedövningsmetoder, förslagsvis till år 2027.
2. Kräv kontroll av medvetlöshet på varje individ innan skållning, och att bedövning och avblodning ska kunna ske individuellt på varje slakteri.

Bilden är tagen vid en annan plats vid ett annat tillfälle.
Foto: Shutterstock

Hög sekretessbeläggning

I Sverige har det tidigare varit lätt att få ut fullständiga uppgifter i allmänna handlingar som exempelvis rapporter från djurskyddskontroller. Rapporter som rör tillsyn av lagstiftning räknas som offentliga i offentlighets- och sekretesslagen, samt offentlighets- och sekretessförordningen.⁵¹

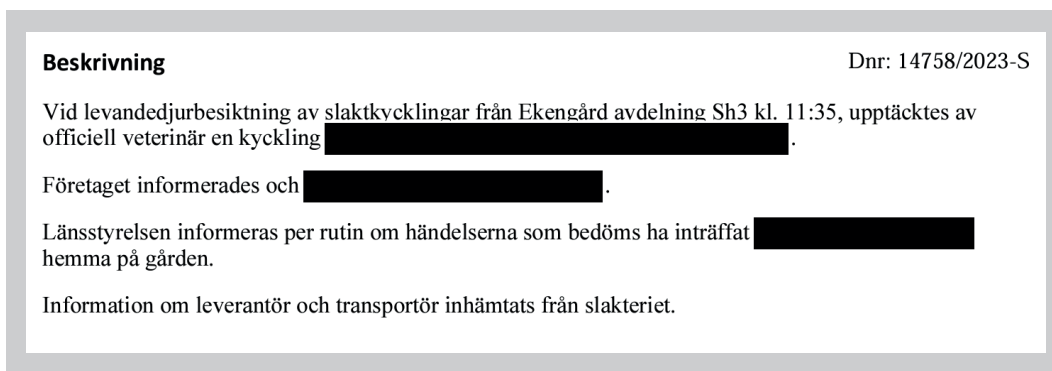
Många av de kontrollrapporter som Djurens Rätt har begärt ut har ändå haft en hög sekretessbeläggning och myndigheternas hantering av ärendena har skiftat från att sekretessbelägga vilket företag som orsakat djurskyddsbristen (år 2021–2023), till att maskera vad djuren har utsatts för (år 2024). Samma typ av ändring i sekretesshanteringen har skett när det gäller bilder tagna vid djurskyddskontroll. Tidigare år fick Djurens Rätt ut bilderna i sin helhet, medan de nu maskeras med stora svarta rutor. Samtidigt hänvisar myndigheterna till samma typ av lagstiftning, som inte ändrats för sådan sekretesshantering under perioden. Mycket tyder på att ett nytt gemensamt direktiv för länsstyrelserna har påverkat, som beskrivs mer i kommande avsnitt. Det kan dock fortsatt finnas skillnader mellan olika handläggare på samma myndighet. Se figur 5–7.

Nuvarande hantering av offentlighet och sekretess hos Livsmedelsverket och länsstyrelserna förhindrar en oberoende kontroll av myndigheternas arbete, och försvårar för ideella organisationer och media att avslöja oegentligheter på de företag som djurskyddskontroll sker på. Att djurskyddslagen följs måste rimligen kunna kontrolleras av externa aktörer genom att uppgifter från djurskyddskontroller kan lämnas ut.

Det går att överklaga myndigheters beslut om sekretessbeläggning av offentliga handlingar, men Djurens Rätts erfarenhet har visat att det snarare cementerat beslutet om att sekretessbelägga djurskyddsbrister. Djurens Rätt anser att den ökade sekretessbeläggningen är dålig för djuren, konsumenter och för samhällets förtroende till rättsväsendet.

Beskrivning	Dnr: 14668/2022-S
Vid levandedjurbesiktning av fåglar från [REDACTED] den 2022-11-23 upptäcktes av officiell veterinär 1 fågel som fått vingen klämd i en transportbehållare. Företaget informerades och fågeln lossades omedelbart.	
Länsstyrelsen informeras per rutin om händelserna som bedöms ha inträffat vid lastning av fåglarna hemma på gården.	

Figur 5. Ett utdrag av en kontrollrapport från Livsmedelsverket 2022, begärd maj 2023. Det är sekretessbelagt vilken gård kycklingarna kommer ifrån och vilka som transporterat kycklingarna. Det är tydligt vad kycklingen utsatts för.

Figur 6. Ett utdrag av en kontrollrapport från Livsmedelsverket 2023, begärd april 2024. Det syns tydligt vilken gård och avdelning som står bakom djurskyddsbristen, men inte vad för typ av brist som upptäckts.

Figur 7. Två olika utdrag från exakt samma kontrollrapport från en länsstyrelse 2024, begärd vid olika tillfällen april 2024 respektive november 2024.

Mer om lagstiftningen

”Med stöd av 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och 9 § offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) samt p. 30 i bilagan till förordningen har Länsstyrelsen tagit bort uppgifter som rör affärs- och driftsförhållanden.”

– Länsstyrelsen i Södermanland, 2023

Djurens Rätts erfarenhet visar att myndigheterna under de senaste åren alltmer tolkat djurskyddsbrister som uppgifter som kan skada företagen om de tillkännages för allmänheten. Det i sig visar på att djurskydd är viktigt och att företag som behandlar djur dåligt riskerar att hamna i blåsväder, men sådana tolkningar av sekretess minskar insynen i livsmedelsindustrin. Enligt Livsmedelsverket 2024 är handlingar som innehåller uppgifter om djurskydd att likställa med enskildas affärs- och driftsförhållanden som har sekretess – men bara om röjandet av uppgifterna kan leda till skada för de företag som berörs.⁵²

En sådan skrivning i lagstiftningen betyder att djurskyddsbrister egentligen omfattas av mycket svag sekretess där det egentligen ska råda företräde för offentlighet och öppenhet. Enbart en ändring har skett i relevant kapitel i offentlighets- och sekretesslagen sedan 2021, men det har inte påverkat myndigheters hantering av allmänna ärenden som rör djurskyddskontroll eftersom ändringen rör otillbörliga handelsmetoder.⁵³ Förordningens bilaga har ändrats flera gånger, men inte i den paragraf som berör vad som är sekretessbelagt inom djurskyddskontroll. Enligt en intervju i Tidningen Syre är det i stället ett nytt eget direktiv som tagits fram av länsstyrelserna år 2022. Direktivet har orsakat ändringar i hur myndigheterna hanterar offentlighet och sekretess, och är baserat på kammarrättsbeslut som tydliggjort att bolagsnamn eller personers namn inte har sekretess – medan djurskyddsbristerna ska sekretessbeläggas.⁵⁴

Nuvarande lagstiftning tolkas därmed av myndigheterna som att det är företagets eller personernas driftsförhållanden (exempelvis brister i djurskyddet) som ska sekretessbeläggas, och inte uppgifter som visar att de är djurhållare. Konsekvensen av det nya direktivet har gjort det lättare för utomstående att få tag i personliga hemadresser till djurhållare, men svårt för media och demokratiska organisationer att kartlägga djurskyddsbrister i samhället. Djurens Rätt menar att det är fel väg att gå och att en förändring behövs – både i praxis och i lagstiftningen.

När det gäller 28:e kapitlet i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) finns det skrivningar som visar hänsyn till det allmänna intresset för produkter som kan nå konsumenter och att uppgifter om produktsäkerhet bör lämnas ut.⁵⁵ Precis som produktsäkerhet, är djurskydd av intresse för allmänheten och för konsumenter. Förutom allmänintresset om att djur borde behandlas i enlighet med djurskyddslagstiftningen, finns det exempelvis risker för sjukdomsspridning om produkter från sjuka djur i livsmedelsindustrin hamnar hos konsumenter.⁵⁶ Sådana djurskyddsbrister som upptäckts vid tillsyn av djur i livsmedelsindustrin bör därmed rimligen vara offentliga.

För att lösa problemet med sekretessbelagda djurskyddsbrister och likriktade myndigheternas sekretesshantering behöver mer göras än att enbart hänvisa till att myndigheter hanterar sekretessbestämmelserna fel. Ett liknande undantag för sekretess som finns för produktsäkerhet bör införas för djurskyddsbrister i offentlighets- och sekretesslagen. Ett annat alternativ kan vara att förtydliga i förordningen att djurskyddsbrister inte kan klassas som affärs- eller driftsförhållanden. Det skulle öka förtroendet för rättsväsendet och öka insynen i hur djuren behandlas i livsmedelsindustrin, samt potentiellt minska risken att djurhållares hemadresser används på fel sätt.

FÖRSLAG PÅ LÖSNINGAR

1. Tydliggör för myndigheter att sekretess för djurskyddsförhållanden ska tolkas restriktivt då det är svag sekretess för driftsförhållanden i nuvarande lagstiftning.
2. Tydliggör lagstiftningen genom att ge undantag för sekretess gällande djurskyddsärenden som har konsumentintresse.

Slutsats

I den här rapporten har Djurens Rätt visat att djurskyddsbristerna varit både omfattande och allvarliga på Sveriges kycklingslakterier under de senaste åren. Flera politiska åtgärder behövs för att komma till rätta med problemen. Bland annat behövs striktare krav kring avel av kycklingar och hur de får hållas på uppfödninganläggningarna. Därtill behöver både förhållanden i samband med transporter och bedövningsmetoder förbättras för att minska riskerna för djurskyddsbrister. Djurens Rätt önskar också att livsmedelsföretag implementerar djurskyddspolicys i linje med European Chicken Commitment.

En del i förändringsarbetet behöver även vara att både företag och myndigheter blir mer transparenta kring antalet djurskyddskontroller och vilka djurskyddsbrister som upptäcks, för att ytterligare tydliggöra hur kycklingar – och andra djur – behandlas i livsmedelsindustrin. Det här behöver ändras omgående genom lagförändring för att vi ska närma oss ett land där djurskyddslagen faktiskt skyddar varje djurindivid.

Huvudförfattare:

Rapporten skrevs fram till januari 2025 av Anna Harenius, sakkunnig hos Djurens Rätt.

Kontaktuppgifter:

Djurens Rätt
08-555 914 00
info@djurensratt.se
www.djurensratt.se

Om Djurens Rätt:

Djurens Rätt arbetar globalt för att göra skillnad för de djur som är flest och har det sämst. Det har vi gjort sedan 1882. Med våra målinriktade kampanjer, företagssamarbeten och politiska påverkansarbeten är vi en av världens ledande djurrätts- och djurskyddsorganisationer, med omkring 50 000 medlemmar i Sverige.

Vi står alltid på djurens sida.

Referenser

1. Jordbruksverket (2024) Animalieproduktion. Års- och månadsstatistik – 2023:12.
2. Kronfågel (2022) Hemsida: <https://news.cision.com/se/kronfagel/r/nytt-10-punktsprogram-for-ett-annu-bättre-kronfagel.c3511090>
3. Atria (2024) Hemsida: <https://www.atria.se/nyhetsrum/2024/vad-hande-sen-rasmus-sunesson-berattar-om-var-uppfodning>
4. Svensk Fågel. Hemsida: <https://svenskfagel.se/nyheter/svensk-fagels-arbete-med-lastskador/>
5. Svensk Fågel (2024) Vi tar ansvar för hela värdekedjan: Nytt Djuromsorgsprogram för avel och kläckeri.
6. Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd. SOU 2024:56.
7. Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd. SOU 2024:56. s.255–256.
7. EFSA Panel on Animal Health and Welfare (2023) Welfare of broilers on farm. EFSA Journal 21(2): e07788.
9. Jordbruksaktuellt (2017) Hemsida: <https://www.ja.se/artikel/55828/enda-svenska-kycklingslakteriet-med-gasbedovning.html>
10. Länsstyrelsen Hallands län (2023) Kontrollrapport Torsåsen Fågelprodukter AB från 2024-02-14.
11. de Jong I. C. m.fl. (2021) Providing environmental enrichments affects activity and performance, but not leg health in fast-and slower-growing broiler chickens. Applied Animal Behaviour Science: 105375.
12. Forseth M. (2024). Health and mortality in two broiler hybrids differing in growth rates. Philosophiae Doctor (PhD) Thesis 2024:38. s. 35–36.
13. Jordbruksverket (2023) Vägledning för Livsmedelsverkets officiella veterinärer (OV) vid kontroll av fotskadebedömning. Dnr 5.2.17-10409/2023.
14. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur, SJVFS 2019:7, saknr L 5. 7 §, kap. 1.
15. Svensk Fågel. Verksamhetsberättelse 2018–2023.
16. EFSA (2023) Welfare of broilers on farm. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 21(2): e07788.
17. Svensk Fågel. Hemsida: <https://svenskfagel.se/produktionskedjan/slakt/>
18. EFSA (2022) Welfare of domestic birds and rabbits transported in containers. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 20(9):7441. s. 74.
19. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur, SJVFS 2019:7, saknr L 5. Bilaga 1.6.
20. Council regulation (EC) No 1/2005 of 22 December 2004 on the protection of animals during transport and related operations and amending Directives 64/432/EEC and 93/119/EC and Regulation (EC) No 1255/97. Chapter VII.
21. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur, SJVFS 2019:7, saknr L 5.
22. Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the protection of animals during transport and related operations, amending Council Regulation (EC) No 1255/97 and repealing Council Regulation (EC) No 1/2005. Chapter VII.

23. EFSA (2022) Welfare of domestic birds and rabbits transported in containers. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 20(9):7441. Table 11.
24. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur, SJVFS 2019:7, saknr L 5.
25. Svensk Fågel. Hemsida: <https://svenskfagel.se/nyheter/svensk-fagels-arbete-med-lastskador/>
26. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur, SJVFS 2019:7, saknr L 5. 7 §, kap. 1.
27. EFSA (2022) Welfare of domestic birds and rabbits transported in containers. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 20(9):7441. s. 45.
28. Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:23) om fjäderfåhållning inom lantbruket m.m., SJVFS 2024:8, saknr L 111. 3 kap. 6 §.
29. Weeks C.A. m.fl. (2000) The behaviour of broiler chickens and its modification by lameness. Applied animal behaviour science 67(1–2): 111–125.
30. Rasschaert G. m.fl. (2020) Campylobacter contamination of broilers: the role of transport and slaughterhouse. International Journal of Food Microbiology 322: 108564.
31. EFSA (2022) Welfare of domestic birds and rabbits transported in containers. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 20(9):7441. s. 74.
32. Wurtz M.S. m.fl. (2024) Water deprivation in poultry in connection with transport to slaughter—a review. Poultry Science 103 (5): 103419.
33. EFSA (2022) Welfare of domestic birds and rabbits transported in containers. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 20(9):7441. s. 76–77.
34. Livsmedelsverket. Personligt meddelande 2024-02-14.
35. Forseth M. m.fl. (2024) Mortality risk on farm and during transport: a comparison of 2 broiler hybrids with different growth rates. Poultry Science 103(3): 103395.
36. EFSA (2011) Scientific Opinion concerning the welfare of animals during transport. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 9(1):1966.
37. EFSA (2022) Welfare of domestic birds and rabbits transported in containers. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 20(9):7441.
38. Jordbruksverket (2024) Vägledning för kontrollmyndigheter m.fl. Djurskydds kontroll på slakteri. s. 22.
39. EFSA (2022) Welfare of domestic birds and rabbits transported in containers. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 20(9):7441.
40. Forseth M. m.fl. (2023) Comparison of carcass condemnation causes in two broiler hybrids differing in growth rates. Scientific Reports 13(1): 4195.
41. Jordbruksverket (2024) Animalieproduktion. Års- och månadsstatistik – 2023:12.
42. Expressen (2020) Hemsida: <https://www.expressen.se/kvallsposten/kycklingar-skallas-levande-slakteriet-far-hard-kritik/>
43. Aftonbladet (2021) Hemsida: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/x3arBX/kycklingar-skallas-levande-hos-kronfagel>
44. Aftonbladet (2022) Hemsida: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/Kz1EGy/kronfagel-fortsatter-skalla-kycklingar-levande-trots-hot-om-boter>

45. EFSA (2019) Slaughter of animals: poultry. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 17(11): 5849. s. 32–33.
46. EFSA (2019) Slaughter of animals: poultry. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 17(11): 5849. s. 33.
47. Livsmedelsverket (2010) Djurskydd vid slakt - ett kontrollprojekt. Rapport 16–2010.
48. Beräknat på Kronfågels slakteri där 55 miljoner kycklingar slaktas per år.
49. Fuseini A. m.fl. (2023) Poultry Welfare at Slaughter. Poultry 2(1): 98–110.
50. EFSA (2019) Slaughter of animals: poultry. Panel on Animal Health and Welfare. EFSA Journal 17(11): 5849. s. 75–76.
51. Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och Offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641).
52. Personligt meddelande med verksjurist på Livsmedelsverket 2024-08-24.
53. Lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), SFS 2021:580.
54. Tidningen Syre (2023) Hemsida: <https://tidningensyre.se/2023/29-december-2023/okad-sekretess-for-djurskyddet-efter-samarbete/>
55. Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). 28 kap. 15 §.
56. Livsmedelsverket. Hemsida: <https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/sa-kontrolleras-maten>

Djurens Rätt.